

DISSERTATIONIS THEOLOGICÆ

DE

TRANSITU RESIPISCENTIUM

E

STATU SERVITUTIS

IN

STATUM LIBERTATIS

PARS PRIOR,

QUAM,

CONS. MAX. VEN. FACULT. THEOL. IN REG. ACAD. ABOËNSI,
PRÆSIDE*Mag. LAURENTIO O. LEFRÉN,*S. S. Theol. Prof. Reg. & Ord. nec non Eccl., quæ Christo in Valle
Gratiæ, Refo & Merimasko Colliguntur, Pastore,

Publicæ disquisitioni modeste offert

AND. JOH. MENNANDER,

Ling. Hebr. Docens.

In Aud. Maj. die XXVII Nov. Anno MDCCXC.

H. A. M. S.

ABOË, Typis Frenckellianis.

Pf. CIX. 133.

עָמַד הָיָה כְּמִשְׁתַּחֲוֵי וְלֹא שָׁלַט בִּי מוֹרָא

Jes. IX. 3.

כִּי אֵלֶּה עֲלֵינוּ וְלֹא מִשְׁתַּחֲוֵי שָׁמַר שֶׁבִּי הָיָה בּוֹ הַחֲתָה
בְּיוֹם מָוֶה:

Rom. VIII. 15.

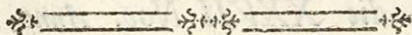
Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας παλιν εἰς φόβον,
ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κρᾶζομεν: Ἀββᾶ,
• Πατήρ.

Galat. V. i. 13.

Τὴ ἐλευθερίᾳ ὅν, ἡ χρεῖος ἡμᾶς ἡλευθέρωσε, σῆκετε,
καὶ μὴ παλιν ζυγῷ δουλείας ἐνεχέσθε. Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευ-
θερίᾳ ἐκληθήτε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀ-
φορμὴν τῆ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγαπῆς δουλεύετε ἀλλή-
λοις.

i. Petr. II. 16.

Ὡς ἐλευθεροί, καὶ μὴ ὡς ἐπικαλυμμένα ἐχόντες τῆς κα-
κίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δούλοι Θεοῦ.

§. I.

Quum vitam intuemur hominum, qui ideo se videri volunt Christianos, quod in prima sua infantia, sacro *Baptismatis lavacro* initiati, membra Ecclesiæ, quæ a Christo nomen habet, evaserunt, tantum abest, ut omnes pro talibus adgnosceri possimus, ut potius de plerisque idem prædicare cogamur, quod Paulus ad Ephesios scribens de gentibus pronunciavit, his usus verbis: τα λοιπα εθνη περιπατει εν ματαιοτητι τε νοος αυτων, εσκοτισμενοι τη διανοια, οντες απηλλοτριωμενοι της ζωης τε Θεου, δια την αγνοιαν την εσαν εν αυτοις, δια την πωρωσιν της καρδιας αυτων, Eph. IV. 18. 19. Hujus tam funesti phaenomeni nulla neque communior, neque evidentior invenitur causa, quam quæ in neglectu educationis vere Christianæ quæritur. Multo enim & latius pateret & lætius floreret inter nos res Christiana, si & *Parentes* & *Dōctores* tenerioris ætatis, qua decet sapientia & vi-
A gi-

gilantia, quod suum est in fovendis gratiæ divinæ operationibus, quarum capaces sunt omnes, etiam tenuerrimi infantuli, qui ad baptisterium Christo oblatis & dicati sunt, facere *scirent & vellent*. Quum vero horum plerique suo se officio non defuisse opinentur, si satis se diligentes exhibuerunt in iis, quæ ad *externam honestatis & civilitatis culturam* spectare intelligunt, vera *animi cura* prorsus *insuper habita*, mirum non est, quod omnes Societatis ordines abundare videamus hominibus, qui quid verus & vivus *Religionis sensus* sit, penitus ignorent, satis se idonea Ecclesiæ membra existimantes, si hæc & sciant & curent, quæ *Christianismum* quendam *mechanicum* constituunt, quorum omnia referimus exercitia religionis *externa*, quæ sola *facultate locomotiva* peragi possunt, quorum in numero etiam haberi posse putamus *recitationes precum & cantationes hymnorum*, quæ sola *lingua, inflexione animo*, fieri solent; ut nihil dicam de *mortua notitia* veritatum salutarium, quæ in multis nihil est aliud, quam *memoria verborum & sonorum*, quorum mentem nunquam cognoverunt. Optandum esset, ut hoc vitium nonnisi in inficeta observaretur plebecula, sed res, prohi dolor! multo se habet aliter. Ejusmodi enim *psittacos* etiam in ipsis doctorum pulpitis reperire licet, & utinam hi nonnisi paucitate sua essent conspicui! Quamvis enim plerique in doctrinis *Theoreticis* haud segniter versati reperiantur, non tamen desunt, qui opinione imperitiores inveniantur, quando
eis

eis quæstio proponitur de rebus, quæ matura tantum *experientia* cognosci possunt. Hujus adserti neque verius neque certius invenimus testimonium, quam quod suppeditant controversiæ doctorum de *Transitu Resipiscentium e statu servitutis legalis in statum libertatis evangelicæ*, quibus tum exegetica tum dogmatica Theologorum Scripta sunt plena. Hoc igitur argumentum nobis dignum est visum, quod loco speciminis Academici, qua per virium tenuitatem fieri posset diligentia, excutere tentaremus, non quod in quæstione, quæ adultorum quoque Theologorum industriam exercuit, nos aliquid egregii præstare posse credidimus, sed quod, communi jure aperiendi sensa animi utentes de arduo negotio, fore speravimus, ut faciliorem experiremur excusationem, si forte omne punctum non tulissemus. Quam veniam si nobis dare non dedignentur Lectores, satis nos operæ pretii fecisse existimabimus,

§. II.

Prius vero quam ad argumentum tractandum propius accedamus, nonnulla generatim monuisse juvabit de diversa *natura statuum*, in quibus vivere solent, qui nondum eo felicitatis pervenerunt, ut inter *vera & viva Christi membra* referri possint, quamvis Pater cœlestis, pro infinitis gratiæ divitiis, quibus animus ipsius abundat, nihil unquam neque in regno *naturæ* neque in regno *gratiæ* reliqui fecerit, quod

eos ad filium suum unigenitum trahendos pertinuerit,
 Joh. VI. 44. 45. Quum eas ob causas, quarum §. I.
 mentionem fecimus, nimis sæpe usu veniat, ut illa
vita, qua infantes in *Baptismo* beantur, prius extin-
 guatur quam ad annos discretionis perveniant, ne-
 cesse est, ut magnus existat numerus *mortuorum Eccle-*
siae membrorum. Ea loquimur infelicia Christianorum *si-*
mulacra, quibus verus & vivus *Religionis sensus* defi-
 cit, quique ideo vitam hominibus indignam vivunt,
 non ea facientes, quæ sana ratio & divina revelatio,
 ut bona rectaque commendant, sed quæ *improbæ do-*
minæ libidines ut jucunda imperant. Accedit aliud
 malum, quod multitudinem infelicium hominum ad-
 huc majorem reddit. Nam opinione sæpius usu ve-
 nire solet, ut qui vera & bona usi sunt *educatione*, &
 a teneris inde ungviculis sapienti etjam *institutione*
 gavisi fuerunt, & proinde vero ac vivo religionis sen-
 su *imbutum habuerunt animum*, partim illecebris præ-
 væ *naturæ* decepti, partim mali *mundi* blanditiis abrepti
 deficere, & alia post alia prævaricationum specimina
 dare incipiant. Hi initio, renuente *ratione* & recla-
 mante *revelatione*, peccant, non sine *morsibus conscien-*
tix, qua adhuc utuntur tenera. Ex quo vero *rario-*
ra peccata crebrioribus & *leviora* delicta gravioribus
 continuo auxerunt, accidit tandem illa calamitas, ut
 hi etjam *callo obductam* nanciscantur *conscientiam*, quæ
 cupiditatibus *sensualibus*, secuta dolorum & terrorum,
 obtemperat, ex iisque nescio quem jucunditatis sen-
 sum

sum percipit. Hi homines ideo in statu *securitatis* vivere dicuntur, quod securi sint omnium, adeo ut surdis fabulam narres, sive cœli, sive inferni mentionem facias, sive illius dulcissima gaudia, sive hujus gravissima supplicia tanquam causas resipiscendi adducas. Ad statum igitur *securitatis* non una venit via. Alii, ut modo diximus, perversæ educationis & inconsultæ institutionis vitio indolentiam, ἀναλγησιαν, alii neglecta conscientiae custodia, qua adversus internos & externos peccati impetus vigilare debuerant, dedolentiam, ἀπαλγησιαν, conscientiae contraxerunt. Utri melius, utri pejus habeant, disquirere nihil adinet; in universum vero tria sunt genera securorum hominum, quæ nunc seorsim paucis descripsisse non pigebit, quamvis in eo convenient singula, quod ex hominibus constent, qui Paulo ἀπηλλοτριωμένοι της ζωης της Θεου, abalienati a vita Dei, h. e. eo destituti piorum sensuum & bonorum motuum principio, quod a Spiritu Dei inhabitante & vivificante proficiscitur, & a quo & voluntas & facultas bona faciendi & mala fugiendi resultat, quod Paulus vocat ἀρνησασθαι την ασεβειαν και τας κοσμικας επιθυμιας, & σωφρονως, δικαιως και ευσεβως ζην εν τω νυν αιωνι κ. τ. λ. Tit. II. II.

§. III.

Tria vero illa securorum genera, quorum nuper mentionem injecimus, ita denominare audemus, ut

primum *impudicum*, alterum *honestum*, tertium *religiosum* adpellemus. Sunt enim, qui impium suum animum nulla plane *larvâ*, neque ab *honestate*, neque a *pietate* desumpta, tegere satagunt, sed omnino quales sunt, tales adparere volunt, illam solam adhibentes cautionem, ut *graviora scelera*, a quibus *metu gladii* Magistratus retrahuntur, in *occulto* patrent, susque deque habentes obstacula, quæ illis opponit *conscientia*; ad ejus *monita*, siye a *ratione*, siye a *revelatione* proficiscantur, tanto facilius obsurdescunt, quanto solertius excogitare didicerunt argutias, quibus utraque ad silentium redigere conantur. Alterum *genus* est, quod *honestum* diximus, non quod honestatem actionum magni faciant, sed quod id sollicitè agant, ut *honesti videantur*, qui ad illud pertinent, quantumvis honestati adversum teneant, quæ tacitis volvunt cogitationibus, nihil tam impium existimantes, quod non dicerent aut facerent, nisi *famæ* serviendum putarent, plus emolumenti ex *fuscata* quam ex *nativa* vitæ elegantia captantes. Hos quominus cum tertio genere confundas, multæ & variæ prohibent rationes, & hæc nominatim, quod studio honesti, quod sequuntur, non repugnare putant apertum *religionis contemptum*. Quare ipsi quoque *Athei* in hac impiorum classe locari possunt, si modo eo cæcitatibus non progrediantur, ut rebus suis *honesto* se, quam *scelesto* vitæ genere rectius consulere negent. Interea quam parum pretii almæ *virtutum matri*, *pietati*, statuere soleant omnes, qui ad hoc

hoc genus referri merentur, five *crassius*, five *subtilius* impietatis genus sub vana *honestatis larva* tegant, vel inde adparet, quod nihil illis tam displiceat, quam quod *religionem redoleat*, id quod haud obscure indicant partim *sannæ* mimicæ, partim aculeata *opprobria*, quibus illis solenne est lacerare quidquid religiosum observaverint, five id in personis, five in verbis, five in factis adpareat. Atque hoc ipso satis aperte produnt, quantopere dissideant ab illo *securorum* genere quod a *religione* denominationem sumere iussimus, non quod vero *et vivo religionis sensu* adficiuntur, sed quod *falsam religiositatis larvam* interiori dedecori prætexere proficuum putant, five id *habendi*, five *eminendi*, five *fruendi*, five alia quæcunque libido suaserit. In hac securorum classe non tantum *laicos*, sed etiam *clericos* offendere licet. Utrique enim ita caleulos subducere solent, ut satius putent *fictam pietatis larvam* induere, quam animum pietate vacuum dictis & factis publicæ præferre. Hæc tria genera, quamvis in plurimis differant, in *duabus* tamen *rebus* conveniunt, quod *Deum* non reverentur, & quod *alii alios* odio habent.

§. IV.

Hi omnes, tam qui *hypocritas* agunt, *speciem honestatis* & *pietatis* mentientes, quam qui omni rubore ac pudore vacui manifeste in *inhonestam* & *impiam* transi-

figunt

figunt *vitam*, omnia quæ cogitant, dicunt & faciunt, eo potissimum conferendo, ut æterna sibi supplicia adtrahant, tria omnino prædicata in *Sacris Litteris* sustinere solent; nunc enim mortui, nunc servi, nunc stulti dicuntur. *Mortui* quidem, quod cauteriata utuntur *conscientia*, nullum neque *dolorem* neque *terrorem* ex admittis peccatis sentientes, ἀπληγνότες Eph. IV. 19., νεκροὶ τοῖς παραπτώμασι, Cap. II. 15. *Servi* vero, quod omni tum *libertate* tum *facultate* peccatis renunciandi destituti, nihil nisi miserrima diaboli mancipia sunt, quæ ejus laqueis irretita *ejus voluntatem* facere coguntur, 2. Tim. II. 28. Joh. VIII. 44. 1 Joh. III. 8. 10. Ebr. II. 14. *Stulti* autem, quod nihil tam alienum esse potest a vera sapientia, quam se *imperio Regis* omnium *sapientissimi*, *benignissimi*, *potentissimi* subducere, & ad *castra* confugere *hostis* omnium *indignissimi*, *crudelissimi* & *immanissimi*, a quo nihil nisi *æternum exitium*, tanquam *servitutis mercedem*, sibi polliceri possunt. His cum, divina favente *gratia*, accidit, ut *audito verbo veritatis*, 2 Cor. VI. 1, *verbo Evangelii*, Act. XV. 7, *verbo Domini*, Cap. XIII. 48, *verbo gratiæ*, Cap. XIV. 3, *verbo salutis*, Cap. XIII. 26, quod δυναμὶς Θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστευόντι, Rom. I. 16, paullatim expergiscere incipiant, tum gemino se beneficio beari sentiunt. Primum enim, dissipatis tenebris *ignorantiæ*, quæ eos antea, quominus verum videre possent, impediverant, verum animi statum animadvertunt; deinde, cum sibi ob innumera peccata æter-

æternum exitium imminere intelligunt, recedit illa
απαλγησια της καρδιας, indolentia cordis, qua diu op-
 pressi jacuerunt, in ejusque locum acutus succedit
sensus doloris ac terroris, qui ex consideratione bara-
 thri infelicitatis, in quod se servitio peccatorum præ-
 cipitatos vident, naturaliter oritur. Ubi hoc exper-
 ti sunt, non amplius *securi*, sed *excitati* salutantur, in-
 primis si hic status perseveret, & dolores conscien-
 tiæ acutiores evadant, quam quos subinde, in statu
 securitatis senserunt, cum ne ipsa quidem *ratio* gra-
 viora eorum *scelera* sine severis *monitis* dimittere po-
 tuerit. Nihil vero exoptabilius foret, quam ut om-
 nes, agnita peccatorum miseria, *extempore* & a
 primis inde initiis *μετανοιας* alteri monito obtempera-
 rent Baptistæ: *πισευετε εν τω ευαγγελιω*, Marc. I. 15, nec
 fidem habere detrectarent ipsi Salvatori, qui *viam Sa-
 lutis* uno verbo *μετανοειτε* expressit, statim subjiciens:
γγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων Math. IV. 17. Sed
 quemadmodum securis nihil tam difficile, quam *με-
 τανοειν*, seu inveterata deponere præjudicia & veram
 ac sanam *mentis* atque *cordis* mutationem necessariam
 adgnosceret, si salvi fieri velint; ita excitatis nihil dif-
 ficilius esse solet, quam *πισευειν, credere*. Hæc enim
 est illa *σηνη πυλη, και τετλιμμενος οδος η απαχθσα εις
 την ζωην*, de qua Christus dicit: *και ολιγοι εισιν οι ευρι-
 σκοντες αυτην*, Math. VII. 14. Quam hic *viam* intelli-
 gat Salvator, ex verbis patet, quæ sequuntur: *προσε-
 χετε δε απο των ψευδοπροφητων*, v. 15, quo nomine

Phariseos intelligit, quorum doctrinam suæ doctrinæ e diametro oppositam esse significat. Christus enim, ejusque Apostoli *viam & portam*, qua ad salutem eundum & veniendum, in *sola vera & viva* ponebant *fide*, adeo ut tota doctrina Salvatoris nomine *πίστεως* sæpissime veniat, ut eo efficacius opponatur *εργοις*, in quibus salutem ponebant Judæi, (quorum religio in primis occupata erat circa tot ritus & *opera manuum*, quibus *cultrum* tractabant, quo enecabantur, exco-
bantur & dissecabantur animalia *sacrificiis* destinata), non scientes nedum credentes sub his umbris olim occultatum fuisse *mysterium crucis Christi*, quod sola *fides* invenire, inventum eruere, erutum adprehendere & adprehensum in Salutem convertere potest. Tantum abest, ut illa via quam eligunt, qui per *opera* ad salutem grassandum putant, *τεθλιμμενος, ἀρὲς*, dici possit, ut potius quam via fidei multo videatur *latior & amplior*. Certe cum pauci *viam fidei* inveniant, multi *viam operum* ingrediuntur. Qui fide salvari volunt, ii priusquam ingredi possint, necesse habent *omnia sua merita deponere & vera ac viva cognitione sui tam tenuis & graciles fieri*, ut similes sint filis, quæ per foramen acus intrare possunt. Neque enim quisquam sibi prius persuadere patitur, ut solo *merito Christi* fidat, quam nihil in se invenerit, quo niti possit. Quare etiam Salvator *primum passum beatitudinis* designaturus, *μακαριοι*, inquit, *οι πτωχοι τω πνευματι*, *οτι αυτων εστι η βασιλεια των ορανων*, Math. V. 3. Hic
jus

ius hæreditatem cœlestem adeundi tribuitur *pauperibus*. Interest inter *pauperes* & *divites* tertium genus hominum, quod eorum est, quibus quamvis nihil super sit, nihil tamen deficiat. *Pauperes* vero proprie sunt, quibus *omnia* etiam necessaria *defunt*, nec *vires* acquirendi habentibus. Tales *πτωχοι το πνευματι* sunt, qui vero conscientię judicio fateri coguntur, non tantum *nihil* sibi *rerum spiritualium* suppetere, nihil *justitię*, nihil *pacis*, nihil *gaudii* in Spiritu Sancto, Rom. XIV. 17, sed tanta quoque *inopia virium* acquirendi laborare, ut unde habeant aut accipiant, prorsus nesciant, nisi sit, qui pura puta ductus *miseriordia largiatur*. Qui hanc *inopiam* non amplius *æquo animo* intueri possunt, sed eam *πενθοντες*, *lugentes*, deplorant, & insuper non ritum imitantur canum, qui lapidem, quo feriuntur, mordicus persequuntur, sed sunt *πρᾶεις*, *mites*, *πεινῶντες* *καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην*, *esurientes* & *sitientes justitiam*, iis omnia sunt parata, & mox impetranda sine ulla alia *conditione* quam quæ a Salvatore his verbis proponitur: *αἰτεῖτε, ζητεῖτε, κρᾶετε*, *rogate*, *querite*, *pulsate*, Math. VII. 7, legatur totus locus. Eo autem citius experientur veritatem trium sequentium verborum: *δοθησεται υμιν, ευρησεται, ανοιγησεται υμιν*, quod Salvatore O. M. nec *voluntas* nec *facultas* conferendi deest, quippe qui, ut testatur Paulus: *δι υμας επτωχευσε πλσσιος ων, ινα ημεις τη εκεινσ πτωχεισ πλαστησιντε*, 2. Cor. VIII. 9.

§. V.

Neutiquam vero omnes, qui *beneficium excitationis* acceperunt, ita e statu *servitutis*, in quo *servitutem peccati & diaboli servierunt*, statim in statum *libertatis* transire solent, sed potius plerique, partim cæcæ *rationis* suasu decepti, partim perversæ *institutionis* vi seducti, similes inveniuntur Israëlitis, qui, cum ad fines terræ promissæ adducti essent, vel *sua animi timiditate* abrepti, vel *aliena* (speculatorum) *stoliditate* impulsī in desertum resilierunt, eamque quoad Moyses vixit non intrarunt. Sine ambagibus quod res est dicam. Plerorumque eatum *ignorantia*, tum diffidentia est; ut simul ac e *somno securitatis evigilarunt*, statim ad *thronum gratiæ* accedere nolint, quo fit, ut in novum incidant *statum servitutis*, quam a lege *legalem* dicere solemus, quod *jugo legis* colla submittere satius ducunt, quam *nulla emendatione prævia* ad Christum confugere, sine quo tamen eo minus aliquid vere boni facere possunt, quo verius est effatum Salvatoris: *χωρίς εὐς & διωσθε ποτεν εδεν*, Joh. XV. 5. Sensus vi contextus hic est: *quemadmodum fieri non potest, ut palmes fructum ferat, nisi viti insertus fuerit, in ea-que maneat; ita nemo homo prius bona opera facere potest, quam Christo viti vera & viva fide insitus fuerit.* Duo sunt, quæ hominem recens excitatum illico an- gere, urere & coquere solent, alterum quod *peccatis antea commissis* magnam se *culpam* contraxisse intelli- git,

git, alterum, quod *longa peccandi consuetudine* sic au-
xit *insitum naturæ vitium*, ut *inveteratus prævaricandi*
habitus in *alteram* degeneraverit naturam, quam, ut
habet proverbium, si vel *furca expellas*, tamen usque
recurret. Interim tamen miserum hominem excita-
tum eo stultitiæ propellit illa ipsa, cujus nuper men-
tio facta est, *rationis cæcitas & institutionis perversitas*,
ut istam *furca legis* expelli posse credat. Atque ita
aperitur misera illa scena, quam Paulus, variis usus
profopopœiis Rom. VII, graphice describit. Recte
hic quæri potest, *utrum prius sit, de abolitione pecca-*
torum ante commissorum, an de impeditioe delictorum
post futurorum cogitare? Si verum & purum Dei ver-
bum consulere velimus, certo certius intelligemus,
utrumque eadem opera a Sospitatore O. M. præstari.
Nam Pater noster qui in cœlis est, pretiosissimo Fi-
lii sui *Unigeniti Sanguine*, quem pro nobis effudit, no-
bis non tantum acquirendum curavit ditissimum the-
saurum, quo omne nostrum *æs alienum* perfecte solvi, sed
verissimam quoque *medicinam*, qua corrupta nostra
natura penitus sanari potest, modo ea rite uti veli-
mus. In eo sunt omnia. Is enim *εγεννηθη ημιν σοφια*
απο Θεου, δικαιοσυνη τε και αγιασμος και απολυτρωσις, 1.
Cor. I. 30. Qui *Eum* vera & viva recipit fide, is o-
mnia hæc munera possidet *indivisa*, adeo ut ei non tan-
tum *remissa sint peccata*, sed etiam *dominium eorum ab-*
olitum; illud enim dicit *δικαιοσυνη*, hoc vero *απολυ-*
τρωσις, quæ vox apud auctores tam profanos quam

Sacros redemptionem & liberationem captivorum significat. Hinc gratia Dei vocatur σωτηριος, *salutaris*, eo quod nos docet να αβνησαμενοι την ασεβειαν και τας κοσμιμας επιθυμιας, σωφρονως και δικαιως και ευσεβως ζωμεν εν τω νυν αιωνι. Tit. II. II. Quid vero de hac quaestione doceat minus sana & fida excitatorum *ratio*, id ex ipsa eorum *praxi*, unde tota *Servitus Legalis* existit, optime dispalescit.

§. VI.

Audiamus igitur quomodo calculos subducere soleant, qui, sub *duro peccati jugo* sudantes, *rationis consilium & auxilium*, *Scriptura non consultata*, implorant. Morbo, inquit, laboramus inveterato eoque gravissimo; ergo *nos ipsi curabimus*. Hoc perinde est, ac si dicerent, pecora nostra morbo laborant, ergo ipsa se pecora nostra curabunt. In utroque enim enunciato subintelligi debet conditio: *si fieri potest*, quæ in utroque pari ratione neganda. Nec multo sapientius ratiocinantur, qui *Mosi* ejusque *Legi* curam frangendi dominii peccatorum committendam sciscunt, quod sine stultitia minime fieri potest. Non equidem inficior, *in Lege Mosi latere aliquid*, quod olim aliquo modo ad sanandum pertinuit, quandoquidem *Moses de Christo scripsit*, Joh. I. 46, V. 46; sed præterquam quod, quæ in lege inveniri potest *medicina non patet sed latet*, certum etiam est, eam ibi non in *natura* sed
in

in *pictura* inveniri. Quæ in Lege Moſis occurrunt *præcepta moralia*, ea ad hoc profunt, ut vivi & ſani, qui ambulare poſſunt, viam ſciant, qua eundum, ipſam vero eundi *facultatem* a deſcriptione itineris repetere abſurdum eſt. Sed redeamus ad Paulum, & quantum ille virtutis Legi ad recte & beate vivendum tribuat, videamus. *Vim indicandi*, quid rectum aut pravum, bonum aut malum ſit, Legi diſerte adſerit, eoque intuitu eam & *bonam* & *ſanctam* pronunciat, ſed ſimul ac quæſtionem de vi *removendi peccatum* & *abolendi ejus dominium* inſtituit, ei plane contrarium tribuit effectum. Lex, inquit, *mortuum peccatum* excitat & vivificat, & *quietum* atque *placidum* irritat magisque exaſperat, adeo ut turba libidinum adpetituumque ſenſualium, quæ, nulla Lege adhuc audita, quodammodo *ſilere* videbatur, auditis præceptis prorsus *furere* incipiat, baud aliter ac rabidis moloſſus baculum percutientis primum mordere & mox in ipſa ejus membra ſævire ſolet. Quid! quod Paulus eo tandem valere dicat inſtitutum excitatorum, quo furorem cupiditatum carnalium *lege mitigare* conantur, ut ſe *venundata* peccati *mancipia* fateri cogantur omnes, & exclament neceſſe eſt; *quis me liberabit ab hoc corpore* quod peccatum ſibi proprium reddidit *mancipium*? Hæc cupiditatum violentia, quamvis in aliis major in aliis minor obſervari poſſit, prout cuique alia atque alia ingenii, animi, temperamenti, rerumque eternarum contigerit conditio, ex qua diſſimilis ſen-

tien-

tiendi, judicandi, agendique ratio pendere solet; jure tamen dubito, an quisquam sibi persuaderi patiatur ad Christum liberatorem confugere, priusquam suo modo tam acutum miseriæ sensum expertus fuerit, ut sæpius necesse habuerit citatam modo querelam Paulinam: τίς με πωσεται? acerbis lacrymis ingeminare. Interea alios citius, alios tardius, alios facilius, alios difficilius ex hoc luto eluctari, certum est. Et quamvis unicuique tardioris liberationis causæ in suo ipsius sinu quærendæ sint, negari tamen non potest, quominus moderatio divinæ providentiæ hic vere inveniat locum. Heic certe adplicari posse credimus tritum illud: ubi multum crucis, ibi multum lucis.

§. VII.

Venimus nunc ad id, quod totius hujus disputationis caput est, illam loquimur nobilissimam Theologisque vexatissimam quæstionem, quæ moveri solet de Limitibus, quibus Status Servitutis a Statu Libertatis determinatur. Quæsitum nimirum est, utrum adeo confusi sint termini, ut alter alterum ingredia-
tur & certo sciri nequeat, in utro vivatur. Non defunt, qui hoc ideo adfirmandum putant, ut eo facilius tueri possint interesse aliquod carnale, quod sibi ex hoc VII Cap. Epist. Pauli ad Romanos exsculpere fatagunt, prava decepti Philautia, qua unusquisque hominum carnalium eo stultiæ progredi solet, ut se re-
ge-